03/04/2024

1821: Από τη Θεοκεντρικότητα στον εθνοκεντρισμό δια του στρατού

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου

- **Του Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου κ. Ανδρέα (Νανάκη)**

Ο εθνοκεντρισμός προϋποθέτει διαμόρφωση ελίτ διανοούμενων που αναζητούν, αναδεικνύουν και προβάλλουν το ιστορικό τους παρελθόν και παρόν. Δι' αυτών διεκδικούν το δικαίωμα ίδρυσης εθνικού κράτους. **Ο Ελληνισμός πρωτοπόρησε στο εθνοκεντρικό άλμα**. Το οφείλουμε στους διανοούμενους μας, στη δυτική Ευρώπη, όπως επίσης του Ιασίου και Βουκουρεστίου. Εκ του πολιτιστικού μας πακτωλού διαμορφώνονται δύο τάσεις. Οι οραματιζόμενοι τον μετασχηματισμό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με τους ιεροεθνομάρτυρες Οικουμενικούς Πατριάρχες Γρηγόριο Ε', Κύριλλο ΣΤ' και τους Ρήγα Φεραίο, Δημήτριο Καταρτζή. Η άλλη, λόγιοι περί τον Αδαμάντιο Κοραή, στόχευσαν στην δημιουργία ομογενοποιημένου εθνικού κράτους.

Η Επανάσταση του 1821 συνθέτει ρωμαλέο άλμα μετάβασης από την

αυτοκρατορική θεοκεντρικότητα στην κρατική εθνοκεντρικότητα. Η διαδραστικότητα του 1821 με τη δημιουργία του πρώτου ανεξάρτητου κράτους της Ελλάδος, (Πρωτόκολλο Λονδίνου 1830) διαμορφώνει εθνικές ελίτ στη βαλκανική μας γειτονιά και σηματοδοτεί παράλληλες στοχεύσεις.

Η Θεοκεντρικότητα (θρησκεία) αποτέλεσε όχημα προς την εθνοκεντρικότητα. Η θρησκεία και όχι η γλώσσα υπήρξε το κριτήριο πολιτογράφησης στο ελληνικό έθνος κράτος. Τα συντάγματα των Εθνοσυνελεύσεων, Επιδαύρου 1821, Άστρους 1823,Τροιζήνας 1827, όριζαν αδιαπραγμάτευτα «Έλληνες εισί οι εις Χριστόν πιστεύοντες».

Στη Βουλγαρία σχεδόν πενήντα χρόνια μετά το 1821, τροχοδρομείται από την εκεί ελίτ και τους καπεταναίους, η δημιουργία έθνους– κράτους. Όχημα του εγχειρήματος ήταν, η αποσχισθείσα από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, Βουλγαρική Εξαρχία (1870). Βουλγαρόφωνοι Αρχιερείς, ιερείς και λαϊκοί, εντάσσονταν στη σχισματική Εκκλησία της Βουλγαρικής Εξαρχίας και πολιτογραφούνταν Βούλγαροι. Εν μέσω των εθνικών των στοχεύσεων και περιπετειών με την καθοριστική συμβολή της Ρωσίας και όχημα τη θεοκεντρικότητα της σλαβόφωνης λαϊκής βάσης, δημιουργείται το Βουλγαρικό έθνος – κράτος (1908).

Ο Κεμάλ Ατατούρκ περιοδεύοντας, στην Ανατολία, «παρουσιάζει τον εαυτό του πιστό στον Σουλτάνο, τον οποίο θεωρεί αιχμάλωτο των ξένων στην Κωνσταντινούπολη και αδύναμο να αντιδράσει χωρίς τη δραστηριοποίηση του λαούτου». Θεωρητικά ο Κεμάλ, για τη σωτηρία του Σουλτάνου, επιστρατεύει το όχημα της ισλαμικής θεοκεντρικότητας, των αγροτοποιμενικών πληθυσμών της Ανατολίας. Κυρίαρχος μετά την Μικρασιάτικη Καταστροφή (1922), κήρυξε έκπτωτο τον Σουλτάνο μετά του χαλιφάτου.

Η συνθήκη της Λωζάννης (1923) ολοκληρώνει το εθνικό μας κράτος και δημιουργεί το Τουρκικό. Ακολουθούν, με κριτήριο τη θρησκεία και όχι τη γλώσσα, οι ανταλλαγές των πληθυσμών. Οι ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι από την Ελλάδα εγκαθίστανται στη Τουρκία, όπου ο στρατός ασκεί την πολιτική εξουσία. Οι τουρκόφωνοι ρωμιοί από την Τουρκία εγκαθίστανται στην Ελλάδα. Πολιτογραφούνται Τούρκοι οι ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι και Έλληνες οι τουρκόφωνοι ορθόδοξοι. Ελλάδα, Τουρκία δημιουργούνται με γνώμονα τη θρησκεία.

Στην Ελλάδα με την άφιξη του Καποδίστρια και μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη, του Όθωνα, αναστέλλονται τα Συντάγματα της Επανάστασης του 1821, ευρωπαϊκά κείμενα από τα πλέον φιλελεύθερα και ρηξικέλευθα.

Η συνταγματική μοναρχία στην Ελλάδα καθιερώθηκε από στρατιωτικό κίνημα του Καλλέργη (1843) αλλά και στην έξωση του Όθωνα (1862) μείζονα ρόλο θα διαδραματίσουν τα τοπικά στρατιωτικά κινήματα με τους πολιτικούς και το λαό. Ο ελληνικός στρατός και πάλι, με το σπουδαίο κίνημα στο Γουδί (1909), συνέβαλε καθοριστικά στις φιλελεύθερες δημοκρατικές εξελίξεις με την είσοδο του Ελευθερίου Βενιζέλου στο εθνικά μας δρώμενα και το σύνταγμα του 1911.

Στην Τουρκία το Σύνταγμα του Αμπτούλ Χαμίτ (1876) το επαναφέρει το στρατιωτικό κίνημα των νεότουρκων (1908) με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Ο στρατός του Κεμάλ μετά τα συνέδρια (1919) Ερζερούμ, Σεβάστειας, δρομολογεί τη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Άγκυρας (1923)και ψηφίζει το Σύνταγμα. Η δημιουργία των ανεξάρτητων εθνικών κρατών διήρκησε: Τουρκία δέκα πέντε χρόνια (1908-1923) ή τέσσερα (1919-1923). Βουλγαρία τριάντα τέσσερα (από την αυτονομία του 1876 έως την ανεξαρτησία του 1908), Ελλάδα εννιά (1821-1830), αλλά η επικράτεια μας διαμορφώθηκε σε ένα και πλέον αιώνα (1830 –1923, Δωδεκάνησα το 1948).

Οι γειτονικές μας εθνικές ελίτ, υιοθετώντας τις αξίες της Γαλλικής Επανάστασης (1879) και το λαμπρό προηγούμενο της επανάστασης του 1821, εδραζόμενοι στη Θεοκεντρικότητα των αγροτοποιμενικών πληθυσμών πορεύονται στη διαμόρφωσή των εθνικών κρατών. Στον πολυσύνθετο αυτό μετασχηματισμό, οι στρατιωτικές δυνάμεις μετά των μεγάλων δυνάμεων θα διαδραματίσουν ρόλο καθοριστικό.

Πηγή: kathimerini.gr